

ANTERO APAOLAZA ARANGUREN

Iparraguirre Urretxuarra gitarra zartxo bat lagun zuelarik European zear kantari ebillela, 1845-eko Ilbeltzaren 3-an jayo zan Antero Daniel de Apaolaza aren errian. Aita, Antonio Maria de Apaolaza y Araiztegi, Urretxua bertakoa, ta ama, Maria Isabel Andresa de Aranguren y Laskurain, Antzuola-koa zituan. Orrela agertzen da Urretxuan Sasieta bikarioak izenpetutako batayo-agirietan.

Aurtzaroko berririk ez degu. Baña Anterok, botikariotzarako ikasketa nagusiak Madrid-en bete zituan. Ta España-ko uri nagusi orretako Universidadeko "Claustro de la Facultad de Farmacia"-k eman zion tituloa 1869-ko Irallaren 2-an, 3-garren folioko 90-garren zenbakian errejistratuaz danez.

Urrengo urteko Azaroaren lenengotik Bergaran jarri zan bere botikarekin.

Iru urte barru, 28 urte zituala, 1873-ko Lotazillaren 15-an ezkondu zan Bergarako Oxirondo-ko Santa Marina parrokiari, Felipa Azkarate y Lizeta, 24 urte zituan Bergarako alabarekin. Ezkontza orren frutu izan zituan bi seme, Franzisko (1) ta Roman, eta iru alaba, Isabel, Franziska eta Luisa. Azkeneko biak Oñatiko Santa Ana komentuan moja sartu ziran.

Bere ideak oso liberalak omen ziran, ta, orduango liberalik geienen antzera, aurrerapenak biziki maitatzen zituan. Bere botikak liberalen biltoki fama omen zuan; an biltzen bai ziran erriko liberal intelektualak, ta ori ez zan fama ona orduango Bergaran. Aundikiak oraindik indar asko bai zuten. Ta aundiki oiek, konserbadore bikain bezela, beti agertu izan dira lenari loturik; ta besteak ordea aldakuntza eske, beti aurrerago begira.

Aurrera begira zegoenatarikoa genduan gurre Apaolaza ere.

Anterok amaika urte zeramazkiala Bergara-

(1) Seme au Oñati-ko mediku izan zan urte askoan eta, aitak zaletuta edo, euskaltzalea genuan. Ikusi Aita Onaindia-ren "Milla Euskal Olerki eder", Larrea-Amorebieta, 1954, 394-garren orrialdea.

ko botikario, erriko agintaritzarako autatu zuten. Bergarako udaletxeko Gallastegi jaunak Francisco Apaolaza (Anteroren billoba (1) jaunari aditzen eman zionez, agirietatik arkitzen omen da, 1881-eko Uztaillaren 2-an, alkate izendatu zutela. Baña agiri oiek Oregi adiskideak udaletxeko konserjearekin zeatz miakatu dituta une artako aktak palta omen dira; ba, egiñalak egin, etzuten utsune ori bete al izan. Fexta orren aurretikoak eta ondorengoak bakarrik arkitzen dira, ta ondorengo batek, 1881-garren Irallaren 29-an egindako batzarraren agirian, Modesto Tellaetxea alkate zalarik, aúdio:

“A consecuencia de haberse hecho presente por el Gobierno Civil de la Provincia la necesidad de que el Ayuntamiento resuelva si existe o no incompatibilidad en la renuncia del cargo de Concejal que hizo D. Antero Apaolaza, quien trasladó su residencia a la villa de Anzuola, se acordó consignar que no existe razón alguna para considerar que haya incompatibilidad en la aceptación por el Ayuntamiento en la renuncia del cargo de Concejal que

(1) Azterketa auetarako laguntzalle prestu, jaun auek izan ditut: Jose Antonio Loidi, Josu Oregi ta Francisco Apaolaza (egillearen billoba). Eskerrik asko.

había hecho a causa de haber trasladado su residencia a la villa de Anzuola y que así se expresara al Sr. Gobernador”.

Au da ziurki dakiguna. Gañerakoa ezin genezake egitzat eman utsune ortako agiriak bilatzen ez diran artean.

Gertaera au, ain juxtu ere, Iparragirre bere errikidea il zan urtean bertan izan zan.

Ez dakigu arritzekoa dan garai aretan liberal bat izatea erriko agintaritzan, baña arritzen ez gaituana da idea oietako gizonak agintaritzan asko ez irautea. Aoz jaso degunari jaramon egingo bagenio, au da gutxi gora-bera orduan gertatua: Bere iritziz zuzen ez ziran zenbait gauza salatu omen zituan, medikuren baten egintza biurriak eta abar, baña aundikien indarrak etzitian nunbait ongi neurtu, ta, naigabez iguindurik, bertan-bera utzi zuan konzejaltza ta Antzuolara pasatu zan botika ta guzti, an bizitzera. Bere amaren erri artan azaltzen baita botikario, urte artako Iralletik aurreruntz.

Bolara aretan, Apaolaza Bergaran bizi zan urteetan esan nai degu, azpijana ebillen karlista ta liberalen artean; ikusi Jose Arteche-ren “*Cuatro relatos*” (Edit. Gómez, Pamplona, 1959) liburuan “Confidencias en Lastaola” atala, 103-garren orrialdean. Naste aretan parterik izan ote zuan Apaolazak? Ezta errez jakitea. Baña

zenbait gauza illun nabaitzen dira inguru are-
tako gauzetan. Ta illuntasunen lagungarri agi-
rien utsunak azaltzen dira.

Antzuolan bakardade aundian bizi izan zan
Antero. Bere ideak orduango Bergaran ez ba-
ziran ontzat artzen, Antzuola etzan izan erri
obeagoa.

Berak jenio zital xamarra omen zuan eta
bere emaztea ere ez omen zetorren zearo bat.

Aurrerantzean etzuan Anterok bere burua-
rentzat, eta batez ere bere gogoarentzat, pake-
rik arkitu. Ingurukoak etzituzten bere ideak
ongi ulertzen. Baña, bere bakardadea ezitze
alde edo, zartzarora, literaturari ekin zion txo-
larte libreetan. Orduan idatzi zituan PATXI-
KO TXERREN ta beste lanen batzuek. Tama-
lez, bere eriotza ondoren, beste idazlanak bere
senideak erre zituzten. Azko bertsoz idatziak
omen ziran, baña ez dakigu zertaz idatziak
ziran ere.

Beste lan batzuek izanik, zergaitik ez ote
zituan ezagutzera eman? Azkue-k ortara bul-
tzatu bai zuan. *Morfología Vasca*-n, 809-ga-
rren orrialdean, au dio: "Tuve el gusto de es-
cribir al autor felicitándole por su obra e inci-
tándole a que escribiese otras por el estilo. Inú-
til fue mi empeño". Beraz, Azkuek arrera ona
egin zion PATXI-KO TXERREN-i.

1899-garrengo Lotazillaren 28-an sortu zan Gipuzkoa-ko "Colegio Oficial de Farmacéuticos"-en sortzalleetariko bat genduan Antero.

Ingurukoak, eta batez ere senideak ulertzeke, bere ideeri lotuta, tristerik, 1908-garren urteko Lotazillaren 21-ean il zan Antzuolan bertan, 63 urte zitularik, *arterio-esclerosis pulmonar* gaitzarekin. Ta Bergaran lurra eman zioten bere emaztearen familiko illobian.

Juan San Martin